

Active

CITIZENSHIP
KOSOVA

***Qytetaria aktive
Aktivno građanstvo
Active citizenship***

“Qytetaria Aktive”

raport

Raport mbi Qytetarinë Aktive.....	3
Përmbajtja	4
Hyrja	5
Organizata Joqeveritare “Syri i Vizionit”	6
Organizata ndërkombëtare “Olof Palme International Center”	7
Përshkrimi i Projektit	8
Përmbledhje e Përgjithshme e Raportit	9
Legjislacioni	10
Zgjedhja e kryetarëve të këshillave lokale	11
Zyra për ofrimin e këshillave dhe ndihmë teknike	12
Ueb faqja “Aktivizohu”	13
Konkluzionet dhe Rekomandimet.....	14

I. HYRJE

Qytetarin aktiv, shpesh e përmendim, e dëshirojmë, e ftojmë dhe s'e ftojmë me kohë për të dhënë kontributin e vet në aktivitete dhe veprimet që ndërmerren nga institucionet e ndryshme. Kur e definojmë se ç'është Qytetaria Aktive, zakonisht flasim për mënyrën se si qytetarët mund t'i shfaqin problemet e tyre tek institucionet kompetente, të ofrojnë zgjidhje dhe të kërkojnë që ajo çështje të kryhet. Në shoqëritë e konsoliduara me përvoja demokratike, qytetarët e kuptojnë se shumë prej problemeve mund t'i zgjidhin edhe vetë, ose së paku t'i afrohen një objektivi të dëshiruar dhe kjo i bën ata aktivë. E një sjellje e tillë aktive mund t'u ndihmojë edhe institucioneve, dhe nuk është pak e rëndësishme, pasi që qytetari ka zgjidhur një pjesë të problemit me kokën dhe kohën e vet, institucionet do të ndjehen të detyruara të ndërmarrin ndonjë gjë në zgjidhjen e atij problemi.

Në mungesë të traditës dhe historive të suksesit, shumë herë në shoqërinë kosovare vihet re mungesa e aksionit të qytetarisë aktive, forcë e nevojshme për një zhvillim më të mirë në të gjitha fushatë ekonomike, sociale, edukative dhe për të qenë pjesëmarrës në vendimmarrje ku do të dëgjohet edhe zëri i tyre. Edhe në ato raste kur qytetarët kanë dëshirë apo edhe kane ndonjë ide për të kontribuar në komunitetin e tyre, nuk kanë mundësitë, metodat dhe informacionin e nevojshëm për të realizuar këto ide, nuk u ofrohen mundësitë dhe me kohë të duhur nga ana e institucioneve qoftë në nivel lokal apo nga niveli qendror.

Aktivizimi i qytetarëve dhe krijimi i mekanizmave të nevojshëm vazhdojnë të mbesin një sfidë për nivelin e organizimit dhe vetëdijesimit të krejt shoqërisë kosovare. Edhe pse me Ligjin për Vetëqeverisje Lokale dhe më udhëzime administrative që dalin nga ky Ligj si dhe me rregullore komunale, komuniteti apo qytetarët kanë një rendësi të madhe në zhvillim e duhur të politikave komunale dhe përmirësimin e gjendjes së tyre pavarësisht se në çfarë hapësira jetojnë dhe veprojnë.

Shumë organizata të shoqërisë civile (OJQ), vendore dhe ndërkombëtare kanë ndërmarrë iniciativa dhe vazhdojnë edhe sot, projekte të ndryshme në edukimin e qytetarëve se si të jenë aktivë në jetën e përditshme dhe si të jenë bashkëpjesëmarrës në vendimmarrje së bashku me institucionet. Edhe sot vazhdohet me aktivitete të tilla, mirëpo mungon një strategji e duhur dhe koordinimi se si të nxitet dhe të zhvillohet një qytetari aktive.

Ky raport në pika të shkurtra prek çështjet lidhur me zhvillimin e një qytetarie aktive dhe mekanizmat që duhet krijuar që Kosova të ketë një shoqëri aktive, që qytetari të jetë përgjegjës dhe bashkëpjesëmarrës në proceset vendimmarrëse që kanë të bëjnë më përmirësimin e jetesës së tij dhe komunitetit të cilit i përket.

II. ORGANIZATA JOQEVERITARE “SYRI I VIZIONIT”

Organizata Syri i Vizionit është regjistruar zyrtarisht si OJQ lokale në shtator të vitit 2001, por ka filluar të funksionojë më herët që nga 1999 si Organizatë e Bazuar në Komunitet (CBO) në komunën e Pejës, duke bërë koordinimin dhe publikimin e revistës për të rinj “Vizioni” në Kosovë me ndihmën financiare nga USAID-i. Pas aktiviteteve rinore, SiV ka arritur të zgjerojë angazhimin e saj dhe me kalimin e viteve ka rritur profesionalizëm në implementimin e projekteve të një spektri të gjerë, duke e dëshmuar veten si pjesëmarrës aktiv të shoqërisë civile në Kosovë.

Përgjatë viteve të fundit, OJQ “Syri i Vizionit” ka zhvilluar partneritete të shumta me një spektër të gjerë të organizatave lokale dhe ndërkombëtare, komunave dhe faktorëve tjerë aktivë në Kosovë dhe Ballkan si: Komisioni Evropian, USAID, KFOS, ATRC, IREX, DRC, CARE International, OSCE, Olof Palme, Swiss Labour Assistance, etj.

Në mbi dhjetë vjet të aktivitetit, organizata është pjesë e partneriteteve, rrjeteve lokale dhe rajonale të shoqërisë civile, dhe pjesëmarrës i fushatave të ndryshme që kanë forcuar rolin e shoqërisë civile dhe zërin e qytetarëve karshi institucioneve. Nga viti 2003, organizata është një nga partnerët zyrtar të Ueb Portalit One World për Evropën Juglindore, nga 2004, SiV është anëtar aktiv i KIP- Programi i Iniciativës Kosovare.

Në mënyre aktive organizata është pjesë e Platformës Pro Peace e lansuar në Kosovë me iniciativën e OJQ-ve lokale në 2005. Nga viti 2007 SiV është pjesë e Koalicionit për Parlament të Pastër, Koalicionit “Demokracia në Veprim” që merret me monitorimin zgjedhjeve, Rrjetit për Siguri, Koalicionit për Bashkëpunim në mes Shoqërisë Civile dhe Qeverisë, Konkorsiumit të shoqërisë civile për monitorimin e parlamentit të Kosovës, etj.

OJQ “Syri i Vizionit” kryesisht ka për qëllim promovimin e demokracisë lokale dhe pjesëmarrjen e qytetareve në Kosovë, me fokusim në regjionin e Pejës. Në përpjekjet e vazhdueshme për të implementuar praktika demokratike, SiV i jep rol të veçantë promovimit të qeverisjes së mirë, përgjegjësisë, transparencës dhe pjesëmarrjes në sferat e ndryshme të shoqërisë civile.

Organizata “Syri i Vizionit” në mbështetje të organizatës Olof Palme International Center dhe SIDA-së nga Suedia, është duke realizuar një pilot projekt “Qytetaria Aktive” në komunat e rrafshit të Dukagjinit (Pejë, Istog, Klinë, Deçan dhe Rahovec), që ka për qëllim fuqizimin e komuniteteve dhe nxitjen e angazhimit aktiv qytetar, ndër tjera edhe përmes përzgjedhjes së liderëve apo kryetarëve nëpër bashkësitë lokale nga vetë qytetarët, ndryshe nga praktika e deritanishme kur ata janë emëruar nga institucionet, çka deri më tani ka çuar te politizimi i tyre, dhe kjo ka bërë që ata të mos gëzojnë mbështetjen e të gjithë banorëve nga vendet ku ata vijnë.

Raporti do të mund t'u ndihmojë institucioneve përkatëse se si duhet krijojë mekanizma të duhur në zgjedhjen, zhvillimin dhe fuqizimin e këtyre liderëve apo kryetarëve të përzgjedhur nga vetë komuniteti.

Olof Palme International Center

Olof Palme International Center punon në bashkëpunimin ndërkombëtar për zhvillimin dhe krijimin e opinionit publik, i cili ka të bëjë me çështjet ndërkombëtare politike dhe ato të sigurisë.

Palme Center është themeluar në vitin 1992 nga Partia Social Demokrate e Suedisë, Konfederata e Sindikatës së Tregtisë dhe Sindikata Kooperative. Sot Palme Center ka 28 organizata anëtare brenda lëvizjes së punës.

Qendra punon sipas pikëpamjeve të jetës së kryeministrit të ndjerë të Suedisë, Olof Palme, i vrrarë në vitin 1986, të cilat reflektohen në citimin e famshëm: "Politika po dëshiron diçka. Politikat Social Demokratike po dëshirojnë ndryshime".

Bindja e Olof Palmes se siguria e përbashkët krijohet në bashkëpunim dhe solidaritet nëpërmes kufijve, përshkon aktivitetet e Qendrës.

Zotimi i këtyre organizatave anëtare është baza e aktiviteteve të Qendrës. Përveç organizatave themeltare, ato përfshijnë edhe Shoqatën Edukuese të Punëtorëve, lëvizjen e banorëve dhe sindikatat individuale. Si lëvizje të popullarizuara dhe organizata vullnetare, ato përfaqësohen në të gjitha komunitatet e Suedisë dhe në shumë vende pune. Një individ nuk mund të jetë anëtar i Palme Center, por organizatat anëtare së bashku kanë mbi tre milionë anëtarë.

Bashkëpunimi ndërkombëtar për zhvillim është i përqendruar në gjashtë rajone: Ballkan, Evropë Lindore dhe Rusi, Amerikë Latine, Lindje e Mesme, Azi Juglindore dhe Afrikë Jugore.

Palme Center dhe organizatat e saja anëtare përfshihen në afërsisht 450 projekte zhvillimore ndërkombëtare gjatë një viti. Ato shtrihen prej edukimit qytetar dhe strukturës organizative deri në projektet për të drejtat e njeriut dhe të pajtimit.

Qendra ka një kornizë marrëveshjeje me agjencinë Swedish International Development Co-operation Agency (SIDA), e cila financon projektet për zhvillim ndërkombëtar të organizatave anëtare.

Shumica e projekteve zbatohen drejtpërsëdrejti nga organizatat anëtare, të cilat së bashku me partnerët e tyre lokal të bashkëpunimit janë përgjegjëse për planifikimin, inicimin dhe vlerësimin e projekteve. Kjo ndihmon që të krijohen lidhje shumë të fuqishme lokale. Qendra zbaton relativisht pak projekte të zhvillimit ndërkombëtar në vete, me përjashtim nga Ballkani.

Qendra gjithashtu administron fondin International Solidarity Fund (I-Fund), që është lëvizja e punës për solidaritet ndërkombëtar dhe bashkëpunim zhvillimor. Të gjitha mjetet e grumbulluara nga I-Fund përdoren ekskluzivisht për të mbështetur punën e zhvillimit të sindikatave dhe politikave.

Qendra është e bazuar në Stokholmin qendror.

IV. PËRSHKRIMI I PROJEKTIT

Projekti “Qytetaria Aktive” implementohet nga organizata joqeveritare “Syri i Vizionit” dhe ka për qëllim një angazhim të përgjithshëm të qytetarëve të Kosovës për të qenë pjesë e vendimmarrjes. Ai ka filluar të implementohet nga janari i vitit 2012, në vitin e parë fillimisht i përqendruar në dy rajone të Kosovës (Pejë dhe Prizren) që përfshijnë 11 komuna.

Objektivat në të cilat është përqendruar projekti janë:

- Nxitja e iniciativave qytetare, duke përkrahur idetë fillestare të individëve, grupeve jo-formale, organizatave të komunitetit dhe grupeve tjera të shoqërisë civile në Kosovë
- Ngritja e kapaciteteve të individëve dhe grupeve për avokim dhe marrje të aksioneve për përmirësimin e gjendjes së tyre, veçanërisht grupet në zonat rurale, të rinjtë, gratë dhe komunitetin e marginalizuar
- Vënia në funksion e një zyre ndihmëse që do të trajtonte nismat dhe nevojat e grupeve të interesit
- Hapja e një komunikimi online për bashkëbisedim në iniciativa të përbashkëta

Cak i synuar i punës në këtë projekt janë individët që kanë iniciativë, grupet jo-formale, grupe të mbledhura ad-hoc për ndonjë qëllim, organizatat e komunitetit, OJQ-të, grupet tjera të shoqërisë civile me të cilët do të gjinden rrugë bashkëveprimi me institucionet lokale dhe qendrore, bizneset, donatorët dhe institucione të tjera.

Brenda objektivave përfshihesh aktivitete si: Takime të drejtpërdrejta me qytetarin, formimi i fokus grupeve, ndërtimi i një bashkë-veprimi nëpër bashkësi territoriale dhe komuna, takime të përbashkëta të komunitetit me institucione, përkrahje teknike të aksioneve që ndërmer komuniteti, trajnime, përkrahje administrative për veprim të grupeve, shkëmbim përvojash, ndihmë në funksionalizim të grupeve, bashkëveprim me akterët tjerë si institucione, donatorë, biznese, etj.

Projekti është pilot projekt që zhvillohet në pesë bashkësi lokale në rajonin e Pejës dhe Prizrenit, por do të ndikojë në stimulimin e grupeve tjera për t'u organizuar për të ndikuar në vendimmarrje. Kështu që projekti do të ndikojë në tërësi tek qytetarët. Gjithashtu, institucionet lokale do të jenë partner i rëndësishëm gjatë projektit, projekti do të ndikojë që zyrtarët komunalë të rrisin nivelin e transparencës përmes takimeve me qytetarët, si dhe rritjen e efikasitetit të tyre në inkuadrimitin e qytetareve në vendimmarrje.

Duke qenë se një pjesë e rëndësishme e kompetencave nga niveli qendror në nivel lokal akoma nuk janë bartur, do të ketë edhe iniciativa të cilat do të dalin direkt nga grupet e synuara për të reaguar edhe në nivel qendror. Nëpërmes zyrës ndërlidhëse që Syri i Vizionit është duke e koordinuar, do të bëhet e mundur që deputetët nga komunat e përfshira në projekt do mbajnë barrën që propozimet dhe idetë që vijnë nga zona e tyre t'ia paraqesin në nivelin nacional.

Ueb-faqja e projektit Aktivizohu.org do të përfshijë të gjitha aksionet dhe do të jetë udhë lidhëse për arritjen deri te qëllimi dhe përfshirja e një grupi më të gjerë të njerëzve dhe grupeve në këtë platformë. Kjo do të ndikojë që qytetarët të nxitën për veprim dhe forcimin e aksioneve, duke pasur për bazë qytetarin në vendimmarrje, në relacionin e veprimeve nga poshtë lartë.

Raporti “Qytetaria Aktive” që paraqitet në kuadër të projektit që është duke realizuar organizata Syri i Vizionit, në regjionin e Pejës dhe Prizrenit, nxjerr në pah punën që është duke bërë kjo organizatë në fuqizimin e rolit aktiv të komuniteteve lokal përmes liderëve apo kryetarëve të bashkësive lokale, dhe formën më të mirë të aksioneve që duhet ndërmarrë, mekanizmat që duhet krijuar institucionet për të pasur një aktivizim në bashkësitë lokale si dhe përfshirje më të gjerë të qytetarëve në jetën publike, në mënyrë ata të jenë pjesë e proceseve vendimmarrëse në lokalitetin dhe në komunën e tyre.

Gjithashtu ky raport paraqet edhe bazën e aspektit ligjor të përfshirjes së qytetarëve në vendimmarrje dhe përgjegjësitë që kanë institucionet ndaj tyre si dhe qytetarët ndaj institucioneve. Raporti përfshin edhe iniciativat e ndërmarra në vetë kuvendet komunale për të rregulluar aspektin e bashkësive lokale duke hartuar edhe rregullore komunale për këtë çështje, rregullore këto që do të bëjnë kryetarët e bashkësive lokale më legjitimë dhe me të zëshëm ndaj institucioneve, si dhe do të rrisin bashkëpunimin e vetë institucioneve me qytetarët.

Në këtë raport përfshihen edhe disa shembuj se si mund të ndikojnë qytetarët në politikën e institucioneve komunale në fusha të ndryshme si infrastrukturë, shëndetësi, çështje sociale etj, që do të jenë një shembull i mirë për qytetarët tjerë kudo në Kosovë.

Mekanizmat ligjore që inkurajojnë angazhimin aktiv qytetar në Kosovë

Duke i thirrur në Ligjin për vetëqeverisje lokale dhe udhëzimin administrativ këtë vit shumica e komunave të Kosovës kanë filluar hartimin e rregulloreve komunale për funksionimin e bashkësive lokale dhe organizimin e strukturave në fshatra dhe lagje urbane. Deri më tani komuna e Istogut është një ndër komunat e para në rrafshin e Dukagjinit, që ka nxjerr dhe miratuar rregulloren komunale.¹ Kjo rregullore ka për qëllim të rregullojë funksionimin e bashkësive lokale dhe organizimin e strukturave në fshatra dhe lagje urbane në territorin e komunës, në ushtrimin e aktiviteteve që janë ekskluzivisht në kompetencë vetanake të komunave, të përcaktuara në bazë të ligjit për vetëqeverisjen lokale.

Komuna është njësi themelore e vetëqeverisjes lokale në Republikën e Kosovës, e përbërë nga një komunitet i qytetarëve në një territor të caktuar, të përcaktuar me ligj, e cila ushtron tërë pushtetin i cili nuk është i rezervuar shprehimisht për institucionet qendrore. Të gjitha autoritetet komunale u përgjigjen qytetarëve të komunës në format e përcaktuara me ligj.² Qytetarët e komunës kanë të drejtë që të marrin pjesë në aktivitetet e komunës, siç përshkruhet me ligj. Komunat kanë të drejtë të lidhin marrëveshje me fshatrat, lagjet apo vendbanimet Brenda territorit të tyre për t'u ofruar më afër shërbime qytetarëve.³ Të gjitha komunat e Kosovës mund të bëjnë marrëveshje me fshatra, vendbanime dhe lagje urbane brenda territorit të vet për të siguruar përmbushjen e të gjitha nevojave të gjithë qytetarëve të komunës.⁴ Gjithashtu ekziston edhe udhëzimi administrativ për këtë çështje që ndihmon komunat se si të zbatojnë por duke u thirrur në këtë udhëzim komunat mund të hartojnë edhe rregullore komunale.⁵

Informimi publik dhe konsultimi

Komunat janë të obliguara që të mbajnë takime me publikun (qytetarët, OJQ, media etj), ku ata mund t'i paraqesin problematikat e tyre dhe të njoftohen me punën dhe të arriturat e komunës. Çdo komunë mban periodikisht, së paku dy herë në vit, takime publike në të cilat mund të marrë pjesë secili person apo organizatë me interes në komunë.⁶ Përveç takimeve publike të cekura më lart, komunat janë të obliguara t'i informojnë qytetarët e komunës për çfarëdo planesh apo programesh të rëndësishme me interes publik, siç rregullohet me statutin e komunës.⁷

Po ashtu, sipas rregulloreve të punës së komunës dhe rregulloreve për transparencë dhe llogaridhënie, komunat vazhdimisht duhet mbajnë takime publike, përveç dy takimeve të obligueshme, në mënyrë që qytetarët dhe grupet tjera të interesit të njoftohen për çështje të ndryshme që janë në interes të përgjithshëm, si janë; hartimi i planeve urbanistike, investimeve kapitale në infrastrukturë, zhvillim ekonomik etj.

1 Rregullorja Komunale Nr.3/2012- sipas Ligjit për Vetëqeverisjen Lokale Nr. 03/L-040, udhëzimet administrative dhe nenit 14 të Statutit të Komunës së Istogut, nr. 62/10, Kuvendi i Komunës së Istogut

2 Ligji për Vetëqeverisjen Lokale Nr. 03/L-040-neni4

3 Ligji për Vetëqeverisjen Lokale Nr. 03/L-040-Neni34

4 Ligji për Vetëqeverisjen Lokale Nr. 03/L-040-neni 34 paragrafi 34.1

5 Udhëzimi Administrativ 2008/08 "Për marrëveshjet e bashkëpunimit të komunës me fshatrat, vendbanime dhe lagje urbane"

6 Ligjit për Vetëqeverisjen Lokale Nr. 03/L-040-kreu IX , paragrafi 68.1

7 Ligjit për Vetëqeverisjen Lokale Nr. 03/L-040-kreu IX, paragrafi 68.3

Zgjedhja e kryetarëve të këshillave lokale

Në Kosovë janë ndërmarrë disa iniciativa në përzgjedhjen e kryetarëve të bashkësive lokale, por ato kryesisht kanë qenë zgjatje e mandatit të strukturave të dikurshme partiake që janë marrë edhe me emergjencën, ose strukturat e reja që janë emëruar nga Komuna, herë përmes Drejtorisë së Administratës apo nga vetë kryetari i komunës.

Kjo mënyrë e përzgjedhjes gjithmonë ka shkaktuar pakënaqësi te qytetarët e atyre zonave, pasi që, sipas tyre, përzgjedhja e tyre në një farë forme bazohet në emërime partiake nga partitë që janë në pushtet. Kjo ka qenë e vetmja mënyrë që është përdorur nga institucionet komunale, pasi edhe nuk ka pasur ndonjë formë ligjore se si të bëhet përzgjedhja e këtyre kryetarëve dhe si do të funksionojnë kjo hallkë e fundit e pushtetit lokal.

Duke parë këtë mënyrë të përzgjedhjes së kryetarëve nga komunat, për të shtuar efikasitetin e këtyre kryetarëve, në mënyrë që ata të përfaqësojnë ashtu siç duhet interesat e qytetarëve, organizata joqeveritare Syri i Vizionit, ka filluar një metodë të re për të përzgjedhur kryetarët e bashkësive lokale, duke e bërë nga vetë banorët. Organizata jonë ka nisur një lloj testimi të përzgjedhjes së kryetarëve të bashkësive lokale në pesë komuna të regjionit të Pejës dhe Prizrenit, ku në secilën komunë është përzgjedhur nga një bashkësi lokale që përbehet nga 5 deri 13 fshatra apo lagje.

Fillimisht janë mbajtur takime publike me banorët e secilit fshat në të cilat kanë marrë pjesë me dhjetëra banorë të atyre vendeve, dhe në ato takime nga vetë banorët është bërë zgjedhja e kryetarit apo përfaqësuesit të fshatit.

Kjo formë e përzgjedhjes ka bërë që këta kryetarë të gëzojnë mbështetjen e të gjithë banorëve pa dallime politike, fetare apo nacionale, si dhe të adresojnë me kohë problematikat e tyre drejt institucioneve.

Duke e parë rëndësinë dhe nevojën që komuna ka për të komunikuar me banorët e saj dhe për të pasur një përfshirje më të gjerë të qytetarë në proceset vendimmarrëse disa komuna kanë filluar hartimin e rregulloreve komunale për përzgjedhjen e kryetarëve të bashkësive lokale si dhe strukturimin e këtyre bashkësive.

Deri më tani, një rregullore të tillë e ka miratuar Kuvendi Komunal në Istog, rregullore kjo që jep formë ligjore strukturimit të këshillave lokale apo bashkësive lokale si dhe formën e zgjedhje së kryetarëve të lagjeve dhe fshatrave. Po ashtu kjo rregullore parasheh që kryetarët e bashkësive lokale do të kenë edhe pagesë për të qenë më aktivë në adresim të problematikave të qytetarëve, dhe të ndihmojnë institucionet komunale në orientimin e investimeve për të përmirësuar jetën e qytetarëve të atyre zonave. Ndërsa komunat tjera vazhdojnë të punojnë në rregullore të tilla edhe pse disa prej komunave i kanë kaluar këto rregullore në diskutim publik pas aprovimit të parë në kuvendin komunal, siç janë komuna e Pejës, Klinës dhe Deçanit.

Organizata Syri i Vizionit ka hapur një zyre, që ofron këshilla për qasje në institucione publike dhe private, si dhe qasje në shërbimet publike për individë, OJQ-të, grupe joformale, etj. Po ashtu stafi i kësaj zyre ndihmon grupet e ndryshme të interesit, individët, etj, në hartimin e kërkesave për t'i adresuar ato në institucione të ndryshme lokale apo qendrore. Gjithashtu ndihmon përmes këshillave në hartim e koncept projekteve që vijnë nga OJQ-të, kryetarët e bashkësive lokale si dhe qytetarët. Zyra është hapur në muajin qershor dhe që nga hapja ka asistuar në hartimin e mbi 20 kërkesave nga kryetarët e bashkësive lokale për t'i adresuar problemet e tyre tek drejtoritë e ndryshme në Kuvendet Komunale, Pejë, Klinë, Istog, Deçan dhe Rahovec.

Kjo zyrë ka ndihmuar edhe grupe të ndryshme jo-formale që kanë shprehur dëshirën për t'u regjistruar si OJQ-e apo si shoqata. Duke ndihmuar këto grupe në përgatitje të statutit dhe dokumentacioneve tjera përcjellëse për regjistrim, shkrim të projekt propozimeve, përpilim të raporteve financiare si dhe ka ndihmuar shumë OJQ vendore e ndërkombëtare në realizim të aktiviteteve të ndryshme që kanë qenë në interes publik.

Zyra vazhdimisht është e hapur dhe u ofron ndihmë të gjitha grupeve të interesit dhe individëve, pa dallime, etnike, racore, gjuhësore apo fetare nga tërë Kosova.

VII. WEB FAQJA

Në shërbim të këtij projekti është aktivizuar edhe ëeb faqja www.aktivizohu.org që do të trajtojë realitetin me të cilin ballafaqohen komunitet në komunat ku është duke u realizuar projekti. Përveç që do të trajtojë problematikat me të cilat përballen komunitetet e ndryshme, do të afirmojë edhe të arriturat e komuniteteve në zgjidhjen e problematikave me të cilat ata ballafaqohen çdo ditë. Ky ueb sajt do të shërbejë edhe si mjet informimi ku komunitetet nga komunat e ndryshme të Kosovës do të kenë mundësi të njoftohen me problematikat e komuniteteve që jetojnë në Komunitat Pejë, Istog, Klinë, Deçan dhe Rahovec, si dhe me të arriturat që do të jenë si shembull i mirë i vetorganizimit të komunitet në zgjidhje të problemeve që ata kanë.

Gjithashtu ueb sajt do të jetë edhe një instrument avokues dhe një zë i komunitetit të institucionet lokale apo qendrore, si dhe do jetë një lloj informatori që me kohë do t'i njoftojë institucionet me problemet e komuniteteve në zonat e ndryshme, sidomos atyre në zonat rurale, zëri i të cilëve shumë pak dëgjohet në proceset vendimmarrëse që prekin drejtpërdrejt interesat e tyre dhe kushtet e jetesës.

Kjo ueb faqe do të jetë edhe një lloj promotori i punës së OJQ-ve që nuk kanë mundësi të kenë ueb faqe për të promovuar punën dhe aktivitetet e tyre e sidomos për OJQ-të e komuniteteve, duke shërbyer si një urë-lidhëse e shkëmbimit të informacioneve në mes të të gjitha komuniteteve, institucioneve dhe grupeve tjera të interesit.

VIII. KONKLUZIONET DHE REKOMANDIMET

1. Komunat duhet të nxjerrin rregullore për funksionimin bashkëpunimin dhe organizimin e bashkësive lokale (lagje dhe fshatra) në pëlqim më Ligjin për vetëqeverisje lokale dhe udhëzimin administrativ
2. Komunat duhet krijojnë zyra për kryetarët e bashkësive lokale, duke krijuar kushtet e nevojshme për punë të kryetarëve të bashkësive lokale
3. Kryetarët e bashkësive lokale duhet të zgjidhen nga vetë banorët e bashkësisë lokale, lagje urbane apo fshat, ndërsa komuna apo OJQ-të duhet të jetë vetëm monitorues apo të ofrojnë asistencë teknike
4. Komuna duhet patjetër të sigurojnë pagesë për kryetarët e bashkësive lokale, në mënyrë që këta kryetarë të jenë më produktiv në grumbullimin dhe adresimin e problematikave drejt institucioneve gjegjëse, si dhe në marrjen e vetë-iniciativave për të përmirësuar ambientin ku ata jetojnë dhe veprojnë
5. Kryetarët e bashkësive lokale duhet të raportojnë çdo muaj, apo çdo tre muaj Drejtorisë së administratës publike dhe kryetarit të komunës
6. Kryetari i komunës dhe drejtori i administratës çdo gjashtë muaj duhet të ofrojnë raport Kuvendit Komunal mbi punën dhe angazhimin e kryetarëve të bashkësive lokale

“Izveštaj o Aktivnom Građaninu”

Izveštaj o Aktivnom Građaninu	16
Sadržaj	17
Uvod	18
Ne-vladina organizacija “Syri i Vizionit”	19
Međunarodna organizacija “Olof Palme International Center”	20
Opis projekta	21
Sveopšti obuhvat izveštaja	22
Legislativa	23
Izbor predsednika lokalnih odbora	24
Kancelarija za pružanje saveta i tehničke podrške	25
Web stranica “Aktiviraj se”	26
Zaključci i preporuke	27

I. UVOD

Aktivnog građanina, često spominjemo, želimo ga, pozivamo i ne pozivamo ga na vreme da da svoje doprinose u aktivnostima i delovanjima koja se preduzimaju od raznih institucija. Kada definišemo šta je to (Aktivni Građanin), obično pričamo o načinu kako građani mogu približiti svoje probleme kompetentnim institucijama, da ponude rešenja i da zahtevaju da se to završi. U konsolidovanim društvima sa demokratskim iskustvom građani shvataju da većinu problema mogu rešiti i sami, ili u najmanju ruku da se približe nekom željenom objektivu a to ih i čini aktivnim. Jednim takvim aktivnim ponašanjem oni mogu pomoći i institucijama, i to nije zanemarljive važnosti ma koliko bilo, pošto je građanin rešio jedan deo problema svojom glavom i svojim vremenom, a inače bi se institucije osećale nateranim da preduzmu nešto u pravcu rešavanja tog problema.

U nedostatku tradicije i istorije uspeha, mnogo puta u kosovskom društvu se primećuje nedostatak akcije aktivnog građanstva, neophodna snaga za jedan još bolji razvoj na svim ekonomskim, socijalnim, obrazovnim i drugim poljima a da bi bili i učesnici u donošenju odluka kako bi se čuo i njihov glas. I u onim slučajevima kada građani imaju želju ili kad imaju i neku ideju za doprinos svojoj zajednici, nemaju mogućnosti, metoda i neophodnih informacija kako bi mogli realizovati te ideje, jer im se ne pružaju mogućnosti a ni pravovremene informacije od strane institucija i to bilo da se radi o onima sa lokalnog ili centralnog nivoa.

Aktivizacija građana i stvaranje potrebnih mehanizama po tom pitanju ostaju i dalje glavni izazovi za nivo organizovanja i podizanja svesti celog kosovskog društva, i pored toga što Zakonom za Lokalnu Samoupravu kao i administrativnim uputstvima koji su proizašli iz ovog zakona kao i opštinskim uredbama, zajednica ili građani imaju istaknutu važnost u potrebnom razvoju opštinskih razvojnih politika i popravljanju njihovog stanja nezavisno na kojim prostorima žive i deluju.

Mnoge organizacije civilnog društva (NVO), ovdašnje i međunarodne, su preduzimale inicijative i to nastavljaju raditi i danas, kroz raznovrsne projekte građanske edukacije o tome kako da budu aktivniji u svakodnevnom životu kao i kako da budu saučesnici u donošenju odluka zajedno sa svojim institucijama. Pa i danas se nastavlja sa takvim aktivnostima, ali nedostaje jedna adekvatna strategija i koordiniranje kako da se podstakne i razvija jedno aktivnije građanstvo.

Ovaj izveštaj u kratkim crtama se dotiče pitanja vezanih za razvoj aktivnog građanstva i mehanizama koje treba stvoriti kako bi Kosovo imalo jedno aktivno društvo, tako da bi građanin bio odgovoran a istovremeno i saučesnik u procesima odlučivanja koji se tiču poboljšanja njegovog življenja i zajednice kojoj pripada.

II. NEVLADINA ORGANIZACIJA “SYRI I VIZIONIT”

Organizacija “Syri i Vizionit” je zvanično registrovana kao lokalna NVO u Septembru 2001 godine, ali je sa radom počela funkcionisati još ranije i to od 1999 godine kao Organizacija Bazirana na Zajednicu (OBZ) u opštini Peć, i to baveći se najpre koordiniranjem i objavljivanjem omladinskog lista “Vizioni” na Kosovu a uz finansijsku pomoć od USAID-a. Osim omladinskih aktivnosti, SiV je postigla da se proširi svojim angažmanom, i tako tokom godina je postigla visoki profesionalizam na implementiranju projekata jednog veoma širokog spektra, dokazujući sebe tako kao aktivnog učesnika civilnog društva na Kosovu.

Tokom ovih poslednjih godina, NVO “Syri i Vizionit” je ostvarila mnoštvo partnerstava sa jednim veoma širokim spektrom organizacija kako lokalnih a tako i internacionalnih, sa opštinama kao i drugim faktorima aktivnim na Kosovu i Balkanu kao što su: Evropska Komisija, USAID, KFOS, ATRC, IREX, DRC, CARE International, OSCE, Olof Palme, Swiss Labour Assistance, i dr. U desetogodišnjim aktivnostima, organizacija je bila deo mnoštva partnerstava, lokalnih i regionalnih mreža iz civilnog društva, kao i učesnica brojnih raznovrsnih kampanji koje su ojačale ulogu civilnog društva i glas građana naspram institucija. Od 2003 godine, organizacija je jedna od zvaničnih partnera Web Portala One World za Jugoistočnu Evropu, od 2004 godien, SiV je aktivni član KIP-Programa Kosovske Inicijative.

Na aktivan način, organizacija je deo Platforme Pro Peace lansirane na Kosovu na inicijativu lokalnih NVO-a u 2005 godini. Od 2007 godine SiV je deo Koalicije za Čist Parlament, a i Koalicije “Demokratija na Delu” koja se bavi monitorisanjem izbora, Mrežama za Bezbednost, Koaliciji za Saradnju između Civilnog Društva i Vlade, Konzorcijumom civilnog društva za monitorisanje parlamenta Kosova, i dr.

NVO “Syri i Vizionit” uglavnom ima za cilj promovisanje lokalne demokratije i učešće građana na Kosovu, sa fokusom na region Peći. Na stalnim zalaganjima za implementiranje demokratskih praksi, SiV daje posebnu ulogu promovisanju dobrog upravljanja, odgovornosti, transparentnosti i učešću u raznim sferama civilnog društva.

Organizacija “Syri i Vizionit” uz podršku Organizacije Olof Palme International Center i SIDA-e iz Švedske, je u realizaciji jednog pilot Projekta “Aktivni Građanin” u opštinama Dukađinske ravnice (Peć, Istok, Klina, Dečane i Orahovac), a koji ima za cilj odabir lidera ili predsednika po lokalnim zajednicama od samih građana a ne od institucija, pošto sa odabirom od strane institucija ovi lideri mogu biti politizirani i da ne uživaju podršku svih stanovnika mesta iz kojih sami dolaze. Izveštaj će moći da pomogne dotičnim institucijama kako treba stvoriti potrebne mehanizme za izbor, razvoj i jačanje ovih lidera ili predsednika odabranih od same zajednice.

Olof Palme International Center radi na međunarodnoj saradnji za razvoj i stvaranje javnog mnjenja a koje se tiče pitanja međunarodne politike i bezbednosnih pitanja.

Palme Center je osnovan 1992 godine od Socijal-Demokratske Partije Švedske, Konfederacije Sindikata Trgovine i Zadružnih Sindikata. Danas Palme Center ima 28 organizacija članica unutar pokreta rada.

Centar radi po životnom svetonazoru pokojnog švedskog premijera, Olof Palme, ubijenog 1986 godine, a koji se ogledaju na opštepoznatom citatu: "Politika želi nešto. Socijal-Demokratske Politike žele promjene".

Uverenje Olof Palmea da zajednička bezbednost se stvara kroz saradnju i solidarnost posredstvom granica, odražava aktivnosti Centra.

Opskrba ovih organizacija koje su članice je osnova aktivnosti Centra. Osim osnovnih organizacija, one obuhvataju i Edukativno Radničko Udruženje, pokret stanovnika i individualnih sindikata. Kao popularizovani pokreti i volonterske organizacije, one su zastupljene u svim opštinama u Švedskoj i na mnogim radnim mestima. Jedna osoba nemože biti član Palme Centra, ali organizacije sve zajedno imaju preko tri miliona članova.

Međunarodna saradnja za razvoj je usredsređena na šest regiona: Balkan, Istočnu Evropu i Rusiju, Latinsku Ameriku, Bliski Istok, Jugoistočnu Aziju i Južnu Afriku.

Palme Center i njene organizacije su obuhvaćene sa nekih približno 450 razvojnih međunarodnih projekata tokom samo jedne godine. One se poljem delovanja prostiru od građanske edukacije i organizacione strukture pa sve do projekata ljudskih prava i pomirenja.

Centar ima jedan dogovorni okvir sa agencijom Swedish International Development Co-operation Agency (SIDA), koja finansira projekte za međunarodni razvoj organizacija članica. Većina projekata se sprovodi direktno od organizacija članica koje zajedno sa svojim lokalnim saradničkim partnerima su odgovorne za planiranje, iniciranje i vrednovanje projekata. Ovo stvara veoma snažne lokalne povezanosti. Centar sprovodi relativno malo projekata međunarodnog razvoja u sebi, izuzev na Balkanu.

Centar takođe administrira fond International Solidarity Fund (I-Fund), a što je ustvari radni pokret za međunarodnu solidarnost i razvojnu saradnju. Sva prikupljena sredstva od I-Fund ekskluzivno se koriste za podržavanje rada na razvoj sindikata i politika.

Centar je smešten u središtu Stokholma.

IV. OPIS PROJEKTA

Projekat “Aktivno građanstvo” se implementira od nevladine organizacije “Syri i Vizionit” i ima za cilj jedno opšte angažovanje građana Kosova kako bi bili deo odlučivanja. On je započet sa impementiranjem od januara 2012 godine, a prve godine najpre usredsređen na dva kosovska regiona (Peć i Prizren) a koji obuhvataju nekih 11 opština.

Objektivi na kojima je usredsređen projekat su:

- Podsticaj građanskih inicijativa, podržavši individualne početne ideje, neformalnih grupa, organizacija iz zajednice i drugih grupa civilnog društva na Kosovu
- Podizanje individualnih i grupnih kapaciteta za advokaciju (zatupanje/zalaganje) kao i preduzimanje akcija za poboljšanje njihovog stanja, posebno grupa u ruralnim zonama, omladine, žena kao i marginalizovanih zajednica
- Stavljanje u funkciju jedne pomoćne kancelarije koja će tretirati inicijative i potrebe interesnih grupa
- Otvaranje jedne online komunikacije za razgovaranje o zajedničkim inicijativama

Cilj kom se teži u radu na ovom projektu su osobe koje su preduzele inicijativu, ne-formalne grupe, ad-hoc okupljene grupe za neki cilj, organizacije koje predstavljaju zajednice, NVO-i, ostale grupe civilnog društva sa kojima će se iznaći putevi zajedničkog delovanja sa lokalnim i centralnim institucijama, a takođe biznisi, donatorima i drugim organima.

Unutar objektivu obuhvaćene su aktivnosti kao: Neposredni sastanci sa građaninom, formiranje fokus grupa, izgradnja jednog zajedničkog delovanja po mesnim zajednicama i opštinama, zajednički sastanci zajednice i institucija, tehnička podrška akcija koje preduzima zajednica, treninzi, administrativne podrške za delovanje grupa, razmene iskustava, pomoć na funkcionalizovanju grupa, sadejstva sa drugim akterima kao što su institucije, donatori, biznisi, i dr.

Projekat je pilot-projekat koji se sprovodi u pet lokalnih zajednica u regionima Peći i Prizrena, ali će uticati i na stimulisano drugih grupa za organizovanje kako bi uticale na odlučivanje. Tako da će projekat uticati u potpunosti kod građana. Takođe, lokalne institucije će biti važan partner tokom projekta, a projekat će uticati na to da opštinski zvaničnici podignu nivo transparentnosti posredstvom sastanaka sa građanima, kao i podizanju njihove efikasnosti u uključivanju građana u odlučivanju.

Budući da jedan značajniji deo kompetencija sa centralnog nivoa još uvek nisu prebaćene na lokalni nivo, biće i inicijativa koje će proizaći direktno od ciljnih grupa kako bi u tom smislu reagovali i na centralni nivo. Posredstvom kancelarije za vezu kojom koordinira “Syri i Vizionit” omogućit će se da poslanici obuhvaćenih opština ovim projektom preuzmu teret odgovornosti da predloži i ideje koje dođu iz njihovih zona da ih predstave na nacionalnom nivou.

Ova web-stranica projekta će obuhvatiti sve akcije i ona će biti most povezivanja za dostizanje cilja i obuhvatanje jedne šire grupe ljudstva kao i grupa ovom platformom. Ovo će uticati na buđenje za delovanje i jačanje akcija, imajući za osnovu građanina u donošenju odluka, na relaciji delovanja odozdo na gore.

Izveštaj “Aktivni Građanin” koji se realizuje od strane organizacije “Syri i Vizionit”, u regionu Peći i Prizrena, iznosi na videlo posao koji radi ova organizacija na jačanju aktivne uloge lidera ili predsednika lokalnih zajednica, i najbolju formu toga šta treba preduzeti ili kakve mehanizme treba stvoriti institucijama kako bi imali jednu bolju aktivnost lokalnih zajednica kao i potpuniju obuhvaćenost svih građana u javnom životu a kako bi i oni bili deo svih tih procesa donošenja odluka koji se sprovode na njihovim lokalitetima ili u njihovim opštinama.

Takođe ovaj izveštaj predstavlja i zakonski aspekt obuhvatanja građana u odlučivanju i odgovornostima koje imaju institucije prema njima kao i građani prema institucijama. Izveštaj obuhvata i preduzete inicijative u samoj skupštini opštine za uređivanje aspekta lokalnih zajednica kroz izradu i opštinskih pravilnika za ova pitanja, pravilnike koje će uraditi najlegitimniji i najglasniji predsednici lokalnih zajednica spram institucija, kao i podići će saradnju na viši nivo samih institucija sa građanima.

U ovom izveštaju su obuhvaćeni i neki primeri načina kako građani mogu uticati na politike opštinskih institucija na raznim poljima kao što su recimo; infrastruktura, zdravstvo, socijalna pitanja i dr., a koji će poslužiti kao dobar primer za ostale građane bilo gde na Kosovu.

Zakonski mehanizmi koji ohrabruju aktivni građanski angažman na Kosovu

Pozivajući se na Zakon o lokalnoj samoupravi i na administrativno uputstvo, ove godine je većina opština počela sa izradom opštinskih pravilnika za funkcionisanje lokalnih zajednica i organizovanje struktura u selima, naseljima i urbanim kvartovima. Do sada je opština Istok jedna od prvih opština u Dukadžinskoj ravnici koja je izradila i usvojila taj opštinski pravilnik.¹ Ovaj pravilnik ima za cilj da uredi organizovanje i saradnju opštine sa selima, naseljima i urbanim kvartovima na celoj opštinskoj teritoriji, a na sprovođenju aktivnosti koje su ekskluzivno u nadležnosti samih opština, određenih na osnovi zakona za lokalnu samoupravu.

Opština je osnovna jedinica lokalne samouprave u Republici Kosova, sačinjena od jedne zajednice građana na jednoj određenoj teritoriji, zakonski regulisanoj, a koja sprovodi potpunu vlast koja nije formulacijski rezervisana za centralne institucije. Svi opštinski zvaničnici su odgovorni građanima te opštine u formi koja je određena zakonom.² Građani opštine imaju pravo da učestvuju u opštinskim aktivnostima, onako kako je to opisano u zakonima. Opštine imaju pravo da sklope dogovor sa selima, naseljima ili gradskim četvrtima unutar svoje teritorije kako bi bliskije pružali usluge građanstvu.³ Sve opštine na Kosovu mogu sklapati ugovore sa selima, naseljima i urbanim gradskim kvartovima unutar njihove teritorije kako bi obezbedili ispunjavanje potreba svih njenih građana.⁴ Također postoji i administrativno uputstvo za ovo pitanje koje pomaže opštinama kako da sprovedu to organizovanje ali pozivajući se na ovo uputstvo opštine mogu izraditi i opštinske pravilnike.⁵

Javno informisanje i konsultovanje

Opštine su obavezne da održavaju sastanke sa javnošću (građanima, NVO-ima, medijima i dr.), gde oni mogu predstaviti svoje problematike kao i da se upoznaju sa radom i opštinskim radnim dostignućima. Svaka opština održava i to periodično, najmanje dva sastanka u toku jedne godine, javne sastanke na kojima mogu učestvovati svi pojedinci ili organizacije s' interesom za opštinu.⁶ Osim javnih gore navedenih sastanaka, opštine su obavezne da svoje građane obaveste o svim planovima ili programima koji su od važnosti za javni interes, kao što je uređeno u opštinskom statutu.⁷

Takođe, po opštinskim radnim pravilnicima, kao i pravilnikom za transparentnost i polaganje računa, opštine trebaju stalno održavati javne sastanke, osim dva obavezna sastanka, i to na način da građani i ostale grupe od interesa budu upoznati o raznim pitanjima koja su od opšteg značja, kao što je; izrada urbanističkih planova, kapitalne investicije u infrastrukturnim projektima, ekonomski razvoj i dr.

¹ Opštinski pravilnik Br.3/2012- po Zakonu za Lokalnu Samoupravu br. 03/L-040, administrativno uputstvo i član 14 Statuta Opštine Istok, br. 62/10, Skupština Opštine Istok

² Zakon za Lokalnu Samoupravu Br. 03/L-040-član 4

³ Zakon za Lokalnu Samoupravu Br. 03/L-040-član 34

⁴ Zakon za Lokalnu Samoupravu Br. 03/L-040-član 34 paragraf 34.1

⁵ Administrativno Uputstvo 2008/08 "Za dogovore saradnje opštine sa selima, naseljima i urbanim kvartovima"

⁶ Zakon za Lokalnu Samoupravu Br. 03/L-040- poglavlje IŽ , paragraf 68.1

⁷ Zakon za Lokalnu Samoupravu Br. 03/L-040- poglavlje IŽ, paragraf 68.3

Izbor predsednika lokalnih odbora

Na Kosovu je preduzeto nekoliko inicijativa za odabir predsednika lokalnih zajednica, a tu se uglavnom radilo o produžetku mandata nekadašnjih partijskih struktura koje su se bavile i sa emergencijom, ili o novim strukturama koje su se ranije imenovale od Opštine posredstvom Direktorijata za Administraciju a nekad i od samog opštinskog predsednika.

Ovaj način odabira je uvek prouzrokovao nezadovoljstvo kod građana onih zona koje nisu pripadale strukturama aktuelne vlasti i po njima su se ti odabiri zasnivali na partiskoj osnovi i od ljudstva bliskog toj stranci na vlasti. To je bio jedini način koji je primenjivan od strane opštinskih institucija pošto nije postojala nikakva druga zakonska forma koja bi uređivala način izbora tih predsednika kao i načina funkcionisanja te strukture.

Naša organizacija NVO “Syri i Vizionit”, zapazivši ovaj način odabira ovih predsednika od strane opštine, kako bi pojačala efikasnost ovih predsednika na način da oni predstavljaju valjano interese građana, je započela jednu novu metodu kako bi se predsednici izabrali u mesnim zajednicama od strane samih žitelja tih lokacija. Naša organizacija je započela jednu vrstu testiranja odabira predsednika mesnih zajednica u pet opština regiona Peći i Prizrena, gde je u svakoj opštini odabrana po jedna mesna zajednica koju sačinjavaju od 5 pa do 13 sela i naselja.

Najpre su održani javni sastanci sa stanovništvom svakog sela gde su uzeli učešća na desetine stanovnika tih mesta, i na ovim sastancima od strane tih stanovnika je sproveden neposredni izbor predsednika ili lidera sela.

Ova forma odabira je učinila da ovi predsednici uživaju podršku svih stanovnika bez političke, verske ili nacionalne razlike, kao i da adresiraju na vreme svoje problematike ka institucijama.

Videvši značaj i potrebu koju opština ima da bi komunicirala sa svojim građanima i da bi imala jedno šire obuhvatanje građana u procesu donošenja odluka, neke opštine su započele sa izradom opštinskih pravilnika za odabir predsednika mesnih zajednica kao i strukturisanje tih zajednica.

Do sada, jednu takvu uredbu je usvojila Skupština Opštine Istok, ovaj pravilnik daje zakonsku osnovu strukturisanju mesnih odbora ili mesnih zajednica kao i formu za izbor predsednika naselja i sela.

Takođe ovaj pravilnik predviđa da predsednici mesnih zajednica budu plaćeni kako bi bili aktivni na adresiranju građanskih problematika, kao i da pomažu opštinske institucije u njihovom orijentisanju investicija kako bi poboljšali život građanstvu tih zona. Dok ostale opštine nastavljaju da rade po dosadašnjim načinima i ako neke od tih opština već su prešle prvo čitanje novih pravilnika u skupštini opštine, kao što su opštine; Peć, Klina i Dečane.

Organizacija “Syri i Vizionit” je otvorila jednu kancelariju, a ta kancelarija pruža savete za pristup javnim i privatnim institucijama, kao i pristup javnim službama za pojedince, NVO-e, neformalne grupe, i dr. Takođe osoblje ove kancelarije pomaže različite interesne grupe, pojedince, i dr., bilo da je reč o izradi zahteva da bi se neke problematike adresirale raznim institucijama bilo lokalnim ili centralnim. Takođe pomaže i posredstvom savetovanja na izradi koncept projekata koje dolaze od strane NVO-a, predsednika mesnih zajednica kao i samih građana.

Kancelarija je otvorena u Junu mesecu i od otvaranja je asistirala na izradi preko 20 zahteva predsednika lokalnih zajednica koji su svoje problematike adresirali na različite direktorate u skupštinama opština; Peći, Kline, Istoka, Dečana i Orahovca.

Ova kancelarija je pomagala i različite neformalne grupe koje su izrazile želju da se registruju kao NVO-i iliti kao udruženja. Pomogavši ove grupe na pripremi statuta i drugih pratećih dokumenata za registraciju, a potom i na pisanju projekat predloga, izradi finansijskih izveštaja, kao i pomagala je mnoge ovdašnje i međunarodne NVO-e na realizaciji različitih aktivnosti a koje su bile od opšteg javnog značaja.

Kancelarija je najpre otvorena ponudivši pomoć svim interesnim grupama i pojedincima sa celog Kosova i to bez razlike po njihovu etničku, rasnu, jezičku ili versku pripadnost.

VII. WEB STRANICA

U službi ovog projekta je aktivirana i web stranica www.aktivizohu.org a koja će tretirati realnost sa kojim se suočava zajednica u opštinama u kojima se realizuje ovaj projekat. Osim što je tretirala problematiku sa kojima se susreću različite zajednice, ova stranica je afirmisala i dostignuća zajednica u rešavanju problematika sa kojima se suočavala svakodnevno.

Ovaj web-site je poslužio i kao sredstvo informisanja gde su zajednice iz različitih opština na Kosovu imale mogućnosti da se upoznaju sa problematikama koje tište zajednice a koje bitišu u opštinama Peć, Istok, Klina, Dečane i Orahovac, kao i sa dostignućima a koja će poslužiti i kao pozitivan i dobar primer samoorganizovanosti zajednice na rešavanju problema koje one imaju.

Takođe web site je bio još jedan instrument u zastupanju i zalagajnu a i još jedan glas više iz zajednice koji pritiska lokalne i centralne institucije, kao i u buduće će biti jedna vrsta informatora koji će pravovremeno informisati institucije o problemima zajednica iz različitih zona, a posebno u onim ruralnim i zapostavljenijim zonama, čiji glas se veoma retko i slabo čuje u procesima donošenja odluka a koje se tiču njihovog direktnog interesa najčešće vezanog za osnovne životne uslove.

Ova web stranica će biti i jedna vrsta promotera rada NVO-a koje nemaju mogućnost da poseduju web stranice za promovisanje svog rada i aktivnosti a posebno za NVO-e iz reda manjinskih zajednica, posluživši tako kao povezujući most za razmenu informacija između svih zajednica, institucija i brojnih drugih interesnih grupa.

VIII. ZAKLJUCCI I PREPORUKE

1. Opštine trebaju doneti pravilnike za saradnju i strukturisanje odnosa opštine sa lokalnim zajednicama (naseljima i selima) u saglasnosti sa zakonom za lokalnu samoupravu i administrativnim uputstvom
2. Opštine trebaju stvoriti kancelarije za predsednike lokalnih zajednica, stvorivši potrebne uslove za rad predsednika lokalnih zajednica
3. Predsednici lokalnih zajednica se trebaju izabrati od strane samih meštana tih zajednica; naselja, urbanih gradskih četvrti, ili sela, dok opština ili NVO-i trebaju biti samo nadgledači ili pak da pružaju tehničku asistenciju
4. Opština svakako treba da obezbedi plaćanje za predsednike lokalnih zajednica, na način da ovi predsednici budu produktivniji na sakuljanju i adresiranju problematika u pravcu odgovornih institucija, kao i kod preuzimanja samo-inicijativa u smislu poboljšanja ambijenta gde oni žive i deluju
5. Predsednici lokalnih zajednica trebaju izveštavati svakog meseca, ili svaka tri meseca direktorijatu javne administracije i predsedniku opštine
6. Predsednik opštine i direktor za administraciju trebaju svakih šest meseci da podnesu izveštaj Skupštini Opštine o radu i angažmanu predsednika lokalnih zajednica

“Report on Active Citizenship”

Report on Active Citizenship 29

Content 30

Introduction 31

Nongovernmental Organization “Syri i Vizionit” 32

International Organization “Olof Palme International Center” 33

Project description.....34

Overall Summary of the Report 35

Legislation 36

Appointment of heads of local councils 37

Office for providing counselling and technical support 38

“Get Active” website 39

Conclusions and Recommendations 40

I. INTRODUCTION

We often mention, want, invite and not invite timely the active citizens to give their contribution to activities and actions undertaken by various institutions. When we define what it is (Active Citizenship), we usually speak about the way how citizens can bring their issues closer to competent institutions, to offer a solution and demand their completion. In consolidated societies with democratic experience citizens understand that they can also solve many problems on their own, or to reach a desirable objective and this makes them active. One such behaviour might also help the institutions. It is not little important that when the citizen has solved a part of the problem with his head and time, institutions will feel obliged to undertake something for resolution of that particular problem.

Lacking the tradition and histories of success, quite often in Kosovo is notable the lack of action of active citizenship, a required force for a better development in all the fields; economic, social, educative, and to be part in decision-making in order for their voice to be heard. Even in those cases when citizens express their desire or have an idea to contribute to their community, they do not have the means, methods and necessary information to implement these ideas; they are not provided the possibilities and information on time by either the local or central level institutions.

Citizens' activation and creation of required mechanisms continue to remain a challenge for the level of organizing and awareness of the whole Kosovar society. Although with the Law on Local Self-Governance and administrative directions deriving from this Law, as well as with municipal regulations, the community or citizens have a great importance in adequate making of municipal policies and improvement of their situation, irrespective to the place they live and act.

Many civil society organizations (NGOs), local and international, have taken initiatives and continue to implement various projects on citizens' education to make them aware on how to be active in everyday life and be part of decision-making together with the institutions. Such activities continue even today, however an adequate strategy is missing and coordination how to foster and develop an active citizenship.

This report briefly tackles on issues related to active citizenship and mechanisms needed to be created in order for Kosovo to have an active society, and for citizens to be responsible and participants of decision-making processes related to improvement of their lives and communities they belong to.

II. NONGOVERNMENTAL ORGANIZATION “SYRI I VIZIONIT”

“Syri i Vizionit” organization was officially registered as a local nongovernmental organization in September 2001, however it started functioning as a community-based organization (CBO) since 1999, mainly focusing on youth activities in Pejë municipality, coordinating publication of youth magazine “Vizioni” in Kosovo with USAID support. Besides youth activities, “Syri i Vizionit” managed to extend its engagement, and reach professionalism in implementing a wide range of various projects, proving itself as an authentic civil society actor in Kosovo.

Over the last years, NGO “Syri i Vizionit” has developed numerous partnerships with a wide spectrum of local and international organizations, municipalities and other active factors in Kosovo and the Balkans, such as: European Commission, USAID, KFOS, ATRC, IREX, DRC, CARE International, OSCE, Olof Palme, Swiss Labour Assistance, etc.

Over the last ten years of activity, organization is partnerships, local and regional civil society networks and part of different campaigns that have strengthened civil society's role and citizens' voice toward the institutions. Since 2003, the organization is one of the official partners and main contact point for Albanian edition of the OneWorld Platform for Southeast Europe portal. From 2004 on, SiV was also an active part of a Kosovo Initiative Program (KIP).

The Organization is also one of the founders of ProPeace Platform which was launched in 2005 in Kosovo with participation of local NGOs. Since 2007, SiV is also part of Coalition for Clean Parliament, “Democracy in Action” Coalition for monitoring elections, Safety Network, Coalition for Cooperation between the Civil Society and Government, Consortium for Empowerment of Civil Society for Advocacy in the Assembly of Kosovo, etc.

Syri i Vizionit mainly aims to promote local democracy and citizens' participation in Kosovo, with special focus in Pejë region. In its continuous efforts for democratic practices, “Syri i Vizionit” gives special role to promotion of good governance, transparency and participation in different spheres of civil society.

With the support of Olof Palme International Center and SIDA from Sweden, “Syri i Vizionit” organization is implementing a pilot project titled “Active Citizenship” in the municipalities of Dukagjini Region (Pejë, Istog, Klinë, Deçan and Rahovec), which aims to select leaders or heads of local communities by citizens themselves and not the institutions, because with selection of the latter these leaders might be politicized and not enjoy support of all the residents of the areas they come from.

The report might help out respective institutions about the ways how to create adequate mechanisms for selecting, developing and empowering these leaders or heads selected by the community itself.

Olof Palme International Center

The Olof Palme International Center works with international development co-operation and the forming of public opinion surrounding international political and security issues.

The Palme Center was established in 1992 by the Swedish Social Democratic Party, the Trade Union Confederation (LO) and the Cooperative Union (KF). Today the Palme Center has 28 member organizations within the labour movement.

The centre works in the spirit of the late Swedish Prime Minister Olof Palme, reflected by the famous quotation: "Politics is wanting something. Social Democratic politics is wanting change."

Olof Palme's conviction that common security is created by co-operation and solidarity across borders, permeates the centre's activities.

The commitment of these member organisations is the core of the centre's activities. Besides the founding organisations, they include the Workers' Educational Association, the tenants' movement, and individual trade unions. As popular movements and voluntary organisations, they are represented in all Swedish municipalities and at many workplaces. An individual cannot be a member of the Palme Center, but the member organisations together have more than three million members.

International development co-operation is concentrated on six regions: The Balkans, Eastern Europe and Russia, Latin America, the Middle East, Southeast Asia and southern Africa.

The Palme Center and its member organizations are involved in approximately 450 international development projects a year. These range from civic education and organisational structure, to human rights and reconciliation projects.

The centre has a framework agreement with the Swedish International Development Co-operation Agency (SIDA), which finances the international development projects of the member organisations. Most projects are carried out directly by the member organisations, which together with their local co-operation partners are responsible for project planning, initiation and evaluation. This helps to create very strong local ties. The centre carries out relatively few international development projects on its own, except in the Balkans.

The centre also administers the International Solidarity Fund (the I-Fund), which is the labour movement's fund for international solidarity and development co-operation. All money collected by the I-Fund is used exclusively to support trade union and political development work.

The centre is located in central Stockholm.

IV. PROJECT DESCRIPTION

“Active Citizenship” project is implemented by the nongovernmental organization “Syri i Vizionit” and it aims at a general involvement of Kosovo people to be part of decision-making. It started to be implemented since January 2012. Over the first year it is mainly focused in two regions of Kosovo (Pejë and Prizren) which include 11 municipalities.

Objectives on which the project focuses are:

- Encouragement of civic initiatives by supporting initial ideas of individuals, non-formal groups, community organizations and other civil society groups in Kosovo
- Capacity building of individuals and groups on advocacy and in undertaking actions for improvement of their situation, particularly with groups in rural areas, youth, women and marginalized community
- Functionalizing of an assisting office that would treat initiatives and needs of groups of interest
- Starting of an online communication for discussing about joint initiatives

A target in this project are individuals with initiative, non-formal groups, ad hoc groups gathered for a certain goal, community organizations, NGOs, other groups of civil society with whom cooperation ways with local and central institutions, businesses, donors and other institutions will be found.

Within these objectives are included activities such as: Direct meetings with the citizens, building of a cooperation in territorial communities and municipalities, joint meetings of community and institutions, technical support for actions undertaken by the community, training, administrative support for groups' action, experience exchange, support for functionalizing of groups, cooperation with other actors, such as institutions, donors, businesses, etc.

The project is a pilot one and it is being implemented in five local communities of Pejë and Prizren regions; however it will impact on stimulation of other groups to get organized and impact on decision-making. As such, the project will impact on all the citizens. At the same time, local institutions will be an important partner throughout the project. The project will impact on municipal officers to increase their level of transparency through meetings with citizens, as well as increase their efficiency by involving citizens in decision-making.

Taking into account that an important part of competencies have not been transferred from the central to the local level, there will be initiatives that will directly come out of the target groups to react in the central level, as well. Through the Liaison Office that Syri i Vizionit is coordinating it will be made possible that MPs coming from the municipalities involved in the project will carry the burden of presenting proposals and ideas emerging from their areas to the national level.

This website of the project will include all actions and will be a bridge for reaching to the goal and inclusion of a bigger group of people and groups in this platform. This will impact on desire for action and strengthening of actions, having the citizen in decision-making as the basis, in down-top approach relation.

V. OVERALL SUMMARY OF THE REPORT

The report of “Active Citizen” project that Syri i Vizionit is implementing in the regions of Pejë and Prizren brings out the work that this organization is doing on empowering active role of leaders and head of local communities, as well as the best form of what should be undertaken or what mechanisms must be created to have an activation of heads of local communities, same as involvement of all citizens in public life in order for them to be part of decision-making processes happening in their locality or municipality.

At the same time, this report presents the legal aspect of citizens' involvement in decision-making and responsibilities that institutions have towards them and citizens towards the institutions. The report also includes initiatives undertaken in municipalities to regulate local communities' aspect through drafting municipal regulations for this matter. These regulations will make heads of local communities more legitimate and voiced towards the institutions, as well as increase cooperation of institutions with the citizens.

This report also includes a number of examples how citizens can impact on policies of municipal institutions in different areas, such as in infrastructure, health, social issues, etc. that will serve as a good example for other citizens throughout Kosovo.

V. OVERALL SUMMARY OF THE REPORT

Legal mechanisms that encourage active civic engagement in Kosovo

Calling on the Law on local self government and the administrative direction this year most of Kosovo municipalities have started drafting municipal regulations for functioning of local communities and organizing structures in villages and urban quarters. So far, the municipality of Istog is among the first municipalities in Dukagjini Region which has promulgated and adopted the municipal regulation.¹ This regulation aims to regulate organization and cooperation of the municipality with villages, settlements and urban quarter in the territory of the municipality, in carrying out activities that fall exclusively under the sole power of municipalities, set by law on the local self government.

The Municipality is the basic unit of local self-government in Republic of Kosovo, made up of community of citizens of a specific territory defined by law and shall exercise all powers which are not explicitly reserved for the central institutions. All municipal organs respond to citizens of the municipality in forms defined by law.² Citizens of the municipality have the right to take part in municipality's activities, as defined by law. Municipalities have the right to enter agreements with villages, quarters or settlements within their territory to deliver services to citizens more closely.³ All Kosovo municipalities shall enter agreements with villages, settlements and urban quarters within their territories to ensure meeting of all needs of all citizens of the municipality.⁴ At the same time, there is also the administrative direction for this matter that assists municipalities how to implement it, but calling on direction municipalities might also draft municipal regulations.⁵

Public information and consultation

Municipalities are obliged to hold meetings with the public (citizens, NGOs, media, etc.) where they can present their problems and get informed about the work and achievements of the municipality.

Each municipality shall hold periodically, at least twice a year, a public meeting at which any person or organization with an interest in the municipality may participate.⁶ In addition to the public meetings noted above, Municipalities are obliged to inform the citizens of the Municipality of any important plans or programs of public interest, which shall be regulated by the Municipal Statute.⁷ At the same time, according to municipality's work regulations and regulations for transparency and accountability, municipalities should constantly hold public meetings, besides the two mandatory meetings, in order for the citizens and other groups to be informed for important issues which are of general interest, such as; drafting of urban plans, capital investments in infrastructure, economic development, etc.

1 Municipal Regulation No.3/2012- according to Law on Self Government No. 03/L-040, administrative direction and Article 14 of the Statute of Istog Municipality No. 62/10, Istog Municipal Assembly

2 Law on Self Government No. 03/L-040-Article 4

3 Law on Self Government No. 03/L-040-Article 34

4 Law on Self Government No. 03/L-040-Article 34 Paragraph 34.1

5 Administrative Direction 2008/08 "For cooperation agreements of the municipality with villages, settlements and urban quarters"

6 Law on Self Government No. 03/L-040-Chapter IX , Paragraph 68.1

7 Law on Self Government No. 03/L-040- Chapter IX, Paragraph 68.3

V. OVERALL SUMMARY OF THE REPORT

Appointment of heads of local councils

A number of initiatives have been undertaken in Kosovo to select heads of local communities, but these were mainly extension of mandates of former party structures that also dealt with emergency, or new structures that were appointed by the Municipality - either through the Directorate of Administration or the Mayor himself.

This form of selection has always caused dissatisfaction among citizens of those areas, according to which, their selection was based on party appointments, namely based on the party in power. This was the only form used by the municipal institutions, since there was no legal form on how to make selection of these heads and how they will function.

Our organization, NGO Syri i Vizionit, seeing this manner of selection of heads by the municipalities, to add efficiency to these heads in order for citizens' interests to be represented properly started a new method of selecting heads of local communities by its residents. Our organization started a sort of piloting of selecting heads of local communities in five municipalities of Pejë and Prizren regions, whereas in each municipality was selected a local community composed of 5 to 13 villages or quarters.

Initially, public meetings were held with residents of each village where dozens of inhabitants of these areas took part. Selection of the village heads or leaders was made by the residents. This form of selection made these heads to enjoy support of all residents irrespective to their political, religious or national differences, and to timely address their issues toward the institutions. Seeing the importance and need that municipalities have to communicate with their residents and to have a greater inclusion of citizens in decision-making some municipalities have started drafting municipal regulations for selection of heads of local communities, as well as structuring of these communities.

Until now one such regulation was adopted by the Municipal Assembly of Istog, a regulation which gives legal form to structuring of local councils or local communities as well as the manner of selecting leaders or heads of quarters and villages. At the same time, this regulation anticipates that heads of local communities will also have a payment to be more active in addressing citizens' issues, and will assist municipal institutions in orientating investments for improvement of citizens' lives of these areas. In the meantime, other municipalities continue to work on similar regulations although some of the municipalities have passed these regulations on the first reading at the municipal assembly, including the municipalities of Pejë, Klinë and Deçan.

Syri i Vizionit organization opened an office that provides counselling for access to public and private institutions, as well as access to public services for individuals, NGOs, non-formal groups, etc. Staff of this Office also assists different groups of interests, individuals, etc. either in drafting requests to address them to various local or central institutions. At the same time, through the councils it assists on drafting concept projects coming from NGOs, heads of local communities and citizens.

The Office was opened on June and since then it assisted on drafting over 20 requests of heads of local communities to address their issues to different directorates in municipal assemblies of Pejë, Klinë, Istog, Deçan and Rahovec.

This Office has also assisted non-formal groups that expressed their desire to register as NGOs or associations. It helped out these groups in preparation of their statutes and other following documents for registration, writing project proposals, drafting financial reports and assisted many local and international NGOs in implementation of various activities of the public interest.

The Office is constantly open and provides help to all groups of interest and individuals, irrespective of their ethnic, racial, language or religious backgrounds all over Kosovo.

VII. WEBSITE

At the service of this project was also launched the website www.aktivizohu.org that will tackle the reality faced by communities in municipalities where the project is being implemented. Besides tackling on the issues faced by different communities, it will also affirm achievements of municipalities in solving problems they face every day.

This website will also serve as an information tool where communities from different municipalities of Kosovo will have the opportunity to become familiar with issues of communities living in the municipalities of Pejë, Istog, Klinë Deçan and Rahovec as well as their achievements that will be as a good example of communities' self-organizing in solving the problems they encounter.

Simultaneously, this website will be an instrument for advocacy and a voice of the community in local or central institutions, same as an informer that will timely inform institutions with problems of communities in different areas, particularly in rural areas, the voice of which is hardly heard in decision-making processes that directly impact on their interests and their living conditions.

This website will be a sort of promoter of the work of NGOs that do not have websites to promote their work and activities, in particular for community NGOs, serving as a bridge for information exchange among all communities, institutions and other groups of interest.

VIII. CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

1. Municipalities should promulgate regulations for cooperation and municipalities' structuring in local communities (quarters and villages) in line with the Law on local self government and the administrative direction
2. Municipalities should create offices for heads of local communities, thus creating necessary work conditions for heads of local communities
3. Heads of local communities should be selected by the residents of urban quarter or village community, while the municipality or NGOs should only monitor or provide technical assistance to this process
4. The municipality should necessarily provide payment for heads of local communities in order for these heads to be more productive in gathering and addressing issues toward the institutions in charge, as well as in taking self-initiatives for improvement of the environment they live in and act
5. Heads of local communities should report every month or every three months to the directorate of public administration and the municipal mayor
6. The municipal mayor and director of administration should every six months provide a report to the Municipal Assembly on the work and engagement of heads of local communities.

Syri i Vizionit

Ky publikim është pjesë e projektit "Qytetaria Aktive", i realizuar nga "OJQ Syri i Vizionit" nga "Peja", financuar nga Qendra Ndërkombëtare Olof Palme e mbështetur nga Qeveria Suedeze. Të gjitha përmbajtjet e këtij publikimi përfaqësojnë qëndrimet e autorëve dhe nuk reflektojnë medoemos mendimet e organizatës Ndërkombëtare Olof Palme.